

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 89/2011-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 17. marca 2011 predbežne prerokoval sťažnosť V. S., t. č. vo výkone trestu, zastúpeného advokátom JUDr. M. K., V., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaniach vedených Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 3 Tdo 28/2010 a Krajským súdom v Prešove pod sp. zn. 7 To 65/09 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť V. S. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. februára 2011 doručená sťažnosť V. S., t. č. vo výkone trestu (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaniach vedených Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 3 Tdo 28/2010 a Krajským súdom v Prešove (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 7 To 65/09. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 15. februára 2011.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Vranov nad Topľou (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 12 T 101/09 z 30. septembra 2009 bol sťažovateľ uznaný za vinného zo zločinu týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), b) a e) a ods. 2 písm. d) v spojení s § 138 ods. 1 písm. b) a j) Trestného zákona a bol mu za to uložený trest odňatia slobody v trvaní sedem rokov nepodmienečne so zaradením do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia. Uznesením krajského súdu č. k. 7 To 65/09-599 zo 14. januára 2010 bolo odvolanie sťažovateľa proti rozsudku okresného súdu zamietnuté. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tdo 28/2010 z 10. novembra 2010 bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté podľa § 348 písm. c) Trestného poriadku.

Sťažovateľ považuje tak uznesenie najvyššieho súdu, ako aj uznesenie krajského súdu za nesprávne, pričom však za ďalšieho účastníka konania označil iba najvyšší súd. Porušenie označených základných práv vidí najmä v tom, že k uznaniu viny došlo na základe dôkazov, ktoré vzhľadom na nedodržanie zákonných ustanovení nemali byť podkladom pre rozhodnutie. Jedným z hlavných dôkazov vyhodnotených v jeho neprospech bola výpoveď bývalej manželky Z. S. (ďalej len „bývalá manželka“), pričom však na jej prečítanie neboli splnené zákonné podmienky. Trestný poriadok priznáva určitým osobám právo odoprieť vypovedať ako svedok, pričom o tomto práve musí byť svedok pred každým výsluchom riadne poučený. V prípade absencie takéhoto poučenia nastupuje sankcia absolútnej neúčinnosti dôkazu. Ak chce takáto osoba vypovedať, musí výslovne vyhlásiť, že svoje právo odoprieť výpoveď nevyužíva. Podľa § 263 ods. 4 Trestného poriadku zápisnicu o výpovedi svedka, ktorý na hlavnom pojednávaní využil svoje právo odoprieť výpoveď podľa § 130, možno prečítať len za predpokladu, že bol pred výsluchom, ktorého sa zápisnica týka, o svojom práve odoprieť výpoveď riadne poučený a výslovne vyhlásil, že toto právo nevyužíva, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim zákonu. Bývalá manželka bola vypočutá v prípravnom konaní trikrát, pričom ani raz výslovne nevyhlásila,

že svoje právo odprieť vypovedať nevyužíva. Pokiaľ na hlavnom pojednávaní toto právo využila a nevypovedala, je jej výpoveď z prípravného konania ako dôkaz nepoužiteľná. Okrem toho okresný súd na s. 13 rozsudku uviedol, že na výpovede bývalej manželky a M. S. z 21. augusta 2008, v ktorých bezprostredne po incidente popísali priebeh udalostí podstatne inak než v skorších výpovediach, nemohol prihliadnuť, keďže obe svedkyne boli poučené iba v zmysle § 130 ods. 2 Trestného poriadku, teda nie aj podľa § 130 ods. 1. Zohľadnil iba výpovede urobené na hlavnom pojednávaní. Pritom výpovede svedkýň z 21. augusta 2008 boli získané zákonným spôsobom. Nedostatočné alebo neúplné poučenie svedkýň nespôsobuje ich nezákonnosť iba preto, že vypovedali o tom istom skutku priaznivejšie v prospech obrany obžalovaného než neskôr na hlavnom pojednávaní. Rozdiel v poučení svedkýň podľa § 130 ods. 1, resp. ods. 2 Trestného poriadku pre tento konkrétny prípad nie je podstatný, pretože v osobách svedkýň išlo o manželku a matku sťažovateľa, pričom žiadna z nich neodoprela výpoveď.

Ďalšie porušenie označených práv vidí sťažovateľ v jednostrannom hodnotení dôkazov v jeho neprospech, čím bola porušená zásada „in dubio pro reo“. Všeobecný súd nevyhodnotil jednotlivé výpovede znalcov z odboru psychológie samostatne a v ich vzájomnej súvislosti. Pri uznaní viny sa priklonil k záverom znalkyne, ktoré vyznievali výrazne v neprospech sťažovateľa, bez vyhodnotenia záverov ostatných znaleckých posudkov. Nedostatočne sa prihliadlo aj na nezrovnalosti vo výpovediach svedkov. Jednotliví svedkovia si nespomínali na všedné skutočnosti, ale so zjavným časovým odstupom si spomínali na detaily, ktoré v prvotných výpovediach bezprostredne po konflikte vôbec neuvádzali.

Ďalej poukazuje na záverečný návrh krajského prokurátora na verejnom zasadnutí krajského súdu, podľa ktorého nie je celkom presvedčený, či bol skutok správne kvalifikovaný aj podľa § 208 ods. 2 Trestného zákona. Navrhol preto krajskému súdu rozsudok okresného súdu zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Krajský súd (viazaný obžalobou) mal v danom prípade návrhu prokurátora vyhovieť, a rešpektovať tak obžalovacia zásadu, ako aj zásadu kontradiktórnosti konania.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaniach vedených najvyšším súdom pod sp. zn. 3 Tdo 28/2010 a krajským súdom pod sp. zn. 7 To 65/09 s tým, aby bolo uznesenie najvyššieho súdu z 10. novembra 2010 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Domáha sa napokon aj náhrady trov konania.

Z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Tdo 28/2010 z 10. novembra 2010 vyplýva, že ním bolo podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietnuté dovolanie sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 7 To 65/09 zo 14. januára 2010. Podľa názoru najvyššieho súdu dovolanie muselo byť odmietnuté preto, že neboli splnené dôvody dovolania podľa § 371 Trestného poriadku. K dovolacej námietke, podľa ktorej sa na hlavnom pojednávaní prečítala zápisnica o výsluchu bývalej manželky z prípravného konania, keďže využila svoje právo nevypovedať, napriek tomu, že na jej čítanie neboli splnené zákonné podmienky, treba uviesť, že podľa § 263 ods. 4 Trestného poriadku zápisnicu o výpovedi svedka, ktorý na hlavnom pojednávaní využil svoje právo odoprieť výpoveď podľa § 130 Trestného poriadku, možno prečítať len za predpokladu, že bol pred výsluchom, ktorého sa zápisnica týka, o svojom práve odoprieť výpoveď riadne poučený a výslovne vyhlásil, že toto právo nevyužíva, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim zákonu. Z obsahu zápisníc o výsluchoch bývalej manželky v prípravnom konaní 10. septembra 2008 a 18. novembra 2008 vyplýva, že pred začiatkom výsluchu bola riadne poučená podľa § 130 Trestného poriadku a výslovne uviedla, že právo nevypovedať nevyužíva. Pokiaľ ide o zápisnicu o výsluchu bezprostredne po incidente 21. augusta 2008, treba poukázať na zistenie okresného súdu, podľa ktorého na túto výpoveď nebolo možné prihliadnuť vzhľadom na neúplnosť zákonného poučenia, keďže bývalá manželka bola poučená len podľa § 130 ods. 2 Trestného poriadku, a nie aj podľa § 130 ods. 1. Pokiaľ ide o právnu kvalifikáciu skutku, túto krajský súd náležite vysvetlil. Ostatné dôvody dovolania sa týkajú skutkových zistení nižších súdov. Námietka nesprávnosti skutkových zistení, prípadne nesúhlas s tým, ako súd hodnotil vykonané dôkazy, nemôže zakladať dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, keďže tento dôvod dovolania je daný iba v prípadoch, keď rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení skutku, alebo na inom nesprávnom hmotnoprávnom posúdení.

Zo zápisnice o výsluchu svedka (poškodenej Z. S.) vyšetrovateľom 10. septembra 2008 vyplýva, že pred začiatkom výsluchu bola opätovne poučená inter alia podľa § 130 ods. 1 a 2 Trestného poriadku, pričom uviedla: „*Odmietnuť vypovedať nevyužívam.*“

Zo zápisnice o konfrontácii medzi obvineným a svedkom pred vyšetrovateľom z 23. septembra 2008 (konfrontácia medzi sťažovateľom a bývalou manželkou) vyplýva, že pred začiatkom výsluchu bola bývalá manželka opätovne poučená inter alia podľa § 130 ods. 2 Trestného poriadku, pričom uviedla: „*Svojho práva odmietnuť vypovedať nevyužíva.*“

Zo zápisnice o výsluchu svedka (poškodenej Z. S.) vyšetrovateľom 18. novembra 2008 vyplýva, že pred začiatkom výsluchu bola opätovne poučená inter alia podľa § 130 ods. 1 a 2 Trestného poriadku, pričom uviedla: „*Odmietnuť vypovedať nevyužívam.*“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy, alebo

návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Podľa názoru ústavného súdu uznesenie najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania je dostatočne a presvedčivo odôvodnené. Preto ho nemožno považovať za arbitrárne či za zjavne neodôvodnené. Niet preto dôvodu do záverov najvyššieho súdu zasiahnuť.

V súvislosti s jednotlivými sťažnostnými námietkami treba uviesť nasledujúce:

Z výpovedí bývalej manželky sťažovateľa v prípravnom konaní z 10. septembra 2008 a 18. novembra 2008 je nepochybné, že bola poučená o práve odoprieť vypovedať podľa § 130 Trestného poriadku, pričom vyhlásila, že právo odmietnuť vypovedať nevyužíva. Na tom nič nemení skutočnosť, že príslušná veta v znení „*Odmietnuť vypovedať nevyužívam*“ nie je úplná, lebo správne mala znieť „*Právo odmietnuť vypovedať nevyužívam*.“. Text vyhlásenia manželky sťažovateľa v reakcii na poučenie o práve odmietnuť vypovedať v zápisnici o konfrontácii z 23. septembra 2008 uvedený formulačný nedostatok nevykazuje.

Vzhľadom na to, že sťažovateľ nijako bližšie nekonkretizuje, prečo podľa jeho názoru vyhlásenia bývalej manželky pri výsluchoch a konfrontácii v prípravnom konaní nezodpovedajú vo všetkom požiadavke ustanovenia § 263 ods. 4 Trestného poriadku, iba sa možno domnievať, že pravdepodobne podľa predstáv sťažovateľa je potrebné, aby svedok po poučení urobil výslovné vyhlásenie o nevyužití práva odoprieť výpoveď tak, že vyhlásenie musí obsahovať slovo „*výslovne*“. Vychádza asi z toho, že vyhlásenie by malo znieť: „*Výslovne vyhlasujem, že právo odoprieť vypovedať nevyužívam*.“ Vyhlásenie znejúce „*Vyhlasujem, že právo odoprieť vypovedať nevyužívam*“ (teda bez slova „*výslovne*“) asi nepovažuje za zodpovedajúce zákonným požiadavkám.

Uvedený výklad ustanovenia § 263 ods. 4 Trestného poriadku je celkom neakceptovateľný. Požiadavke definovanej v tomto ustanovení zodpovedá také vyhlásenie, zo znenia ktorého výslovne vyplýva, že svedok právo odoprieť vypovedať nevyužíva. Inými slovami, napr. vyhlásenie v znení „*Vypovedať nebudem*“, by nebolo dostačujúce, pretože výslovne nevyjadruje, že svedok právo odoprieť vypovedať nevyužíva.

Pokiaľ sťažovateľ namieta nesprávnosť postupu okresného súdu, ktorý odmietol prihladiť na výpovede bývalej manželky a M. S. z 21. augusta 2008, treba súhlasiť so závermi krajského súdu a najvyššieho súdu.

Medzi účastníkmi konania je nesporné, že tak bývalá manželka, ako aj M. S. boli pred výsluchom vykonaným 21. augusta 2008 poučené vyšetrovateľom iba podľa § 130 ods. 2 Trestného poriadku, nie teda aj podľa § 130 ods. 1 Trestného poriadku.

Podľa § 130 ods. 1 prvej vety Trestného poriadku právo odoprieť výpoveď ako svedok má príbuzný obvineného v priamom rade, jeho súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel a druh. Podľa § 130 ods. 2 prvej vety Trestného poriadku svedok je oprávnený odoprieť vypovedať, ak by výpoveďou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe, svojmu príbuznému v priamom rade, svojmu súrodencovi, osvojiteľovi, osvojencovi, manželovi alebo druhovi, alebo iným osobám v rodinnom alebo obdobnom pomere, ktorých ujmu by právom pociťoval ako vlastnú ujmu.

Právo odoprieť výpoveď podľa § 130 ods. 1 Trestného poriadku je širšie ako právo podľa § 130 ods. 2, pretože podľa § 130 ods. 1 svedok má právo odoprieť výpoveď bez toho, aby musel uviesť akýkoľvek dôvod, a jediným predpokladom je, aby obvinený bol s ním v takom príbuzenskom, resp. obdobnom pomere, aký toto ustanovenie predpokladá.

Možno urobiť záver, že bývalá manželka a M. S. nemali možnosť kvalifikovane sa rozhodnúť, či právo odoprieť vypovedať využijú, pretože neboli dostatočne poučené o svojich právach v tomto smere. Preto treba akceptovať záver všeobecných súdov o neprípustnosti týchto dôkazov z prípravného konania.

Námietka jednostranného hodnotenia dôkazov v neprospech sťažovateľa je uvedená iba vo všeobecnej rovine, a to či už v súvislosti so znaleckými závermi, alebo pokiaľ ide o tvrdené nekonkretizované nezrovnalosti vo výpovediach svedkov. Okrem toho sťažovateľ v ničom nepopiera správnosť zásadného záveru najvyššieho súdu, podľa ktorého ustanovenie § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku nepripúšťa ako dovolací dôvod

námietku nesprávnosti skutkových zistení, resp. hodnotenia vykonaného dokazovania. Pokiaľ chcel sťažovateľ dosiahnuť, aby správnosť skutkových záverov krajského súdu preskúmal ústavný súd, potom mal za účastníka konania označiť nielen najvyšší súd, ale aj krajský súd, čo sa však nestalo.

Rovnako nebolo možné bližšie sa zaoberať námietkou, podľa ktorej malo byť povinnosťou krajského súdu zrušiť rozsudok okresného súdu a vec vrátiť na ďalšie konanie z dôvodu, že to požadoval na verejnom zasadnutí krajského súdu intervenujúci prokurátor. I v tomto prípade je na prekážku skutočnosť, že krajský súd nebol účastníkom konania.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. marca 2011